

Ольховик Іванна Іванівна

студентка

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Ольховик Іванна Івановна

студентка

Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого

Olhovyk Ivanna

Student of the

Yaroslav Mudryi National Law University

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ПРАВ ЖІНОК МЕЖДУНАРОДНО-ПРАВОВАЯ ЗАЩИТА ПРАВ ЖЕНЩИН INTERNATIONAL LEGAL PROTECTION OF WOMEN'S RIGHTS

Анотація. Стаття присвячена проблемі захисту прав жінок та аналізу основних досягнень міжнародної спільноти щодо реалізації та захисту прав жінок.

Ключові слова: права жінок, права людини, захист прав, дискримінація.

Аннотация. Статья посвящена проблеме защиты прав женщин и анализа основных достижений международного сообщества по реализации и защиты прав женщин.

Ключевые слова: права женщин, права человека, защита прав, дискриминация.

Summary. The article is devoted to the problem of protection of women's rights and analysis of the main achievements of the international community in the realization and protection of women's rights.

Key words: women's rights, human rights, protection of rights, discrimination.

Постановка проблеми. Не зважаючи на те, що в сучасному міжнародному праві закріплені принципи поваги до прав і свобод людини, жінки, як одна з найменш соціально захищених груп населення, все ще залишаються з різних причин незахищеними. Сучасні цивілізовані держави повинні засуджувати дискримінацію щодо жінок в усіх її формах та зобов'язані проводити політику з ліквідації дискримінації. В основу такої політики має бути покладено конституційний принцип рівноправності чоловіка й жінки та встановлення дієвих юридичних гарантій захисту прав жінок на рівній з чоловіками основі. Міжнародний захист прав жінок є невід'ємною частиною інституту міжнародного захисту прав людини. Проте досі жінки в усьому світі стикаються з проявами дискримінації різного ступеня та потребують захисту своїх прав, незважаючи на закріплення у багатьох міжнародних актах положень стосовно прав жінки та механізмів їх реалізації й захисту.

Аналіз останніх досліджень. Захисту прав жінок було приділено увагу багатьма українськими науковцями. Зокрема, ці питання вивчали М. В. Буромен-

ський, В. Г. Буткевич, О. І. Вінгловська, М. М. Гнатовський, Н. В. Грицяк, В. Н. Денисов, В. І. Євінтов, Л. Г. Заблоцька, О. В. Задорожний, С. В. Ісакович, І. П. Лаврінчук, К. Б. Левченко та ін.

За кордоном дану проблему вивчали С. Айвазова, Д. Гом'єн, В. А. Карташкін, А. Молкомме, С. В. Полєніна, О. В. Сягровець, Р. Рекха та інші.

Метою статті є дослідження питання захисту прав жінок на міжнародному рівні, а також аналіз основних досягнень міжнародної спільноти щодо реалізації та захисту прав жінок.

Виклад основного матеріалу. Права людини — це основні права і свободи, які надаються усім людям, незалежно від національності, статі, національного чи етнічного походження, раси, релігії, мови або іншого статусу. У комплексі прав людини права жінок займають особливе місце, але будучи невід'ємною частиною прав людини, вони повною мірою не реалізуються в жодній державі. Проблема захисту прав жінок є надзвичайно актуальною, оскільки пов'язана не лише із зростанням ролі жінок у різних сферах суспільного життя, а й у зв'язку з численними фактами порушення їх прав, включаючи

недотримання міжнародно-правового принципу рівноправності чоловіків і жінок, а саме недотримання права жінок на участь у здійсненні міжнародної і внутрішньодержавної політики, недостатній захист жінок від насильства, міжнародна торгівля жінками, нерівність між чоловіками і жінками у сфері праці тощо.

Найбільш кардинальні зміни в правовому становищі жінок відбулися лише на початку ХХ ст. Так, у 1902 р. в Гаазі були прийняті міжнародні конвенції, що стосувалися колізій національних законів з питань шлюбу, розлучення та опіки над неповнолітніми, а в 1904 р. та в 1910 р. — міжнародні конвенції, що стосувалися заборони торгівлі жінками та дітьми. Міжнародне співробітництво держав, яке мало відношення до прав жінок, здійснювалося в трьох ключових напрямках:

- боротьба зі злочинністю;
- вирішення колізій національного права держав з різних питань (наприклад, щодо громадянства жінок);
- міжнародне регулювання праці (наприклад, особлива охорона жіночої праці).

У середині ХХ ст. починається новий етап підвищення уваги з боку міжнародної спільноти до проблеми захисту прав жінок. У цей час приймається ряд міжнародно-правових документів, які закріплюють принцип рівності жінок і чоловіків, базуються на визнанні рівності прав і можливостей жінок і чоловіків [5].

Основу міжнародно-правового механізму захисту прав жінок закладено у ст. 1 Статуту ООН, який покладає на держави обов'язок поважати усіх людей незалежно від статі [1]. У системі ООН основне місце серед заходів, спрямованих на забезпечення рівності прав жінок, займають заходи, розроблені Комісією з положення жінок — функціональної комісії Економічної і Соціальної ради ООН. Органами системи ООН прийнятий ряд міжнародно-правових документів, що стосуються конкретних прав жінок. Рівноправ'я жінок знайшло визнання, закріплення і вдосконалення в численних міжнародних документах:

- Загальної декларації прав людини 1948 р.;
- Міжнародному пакті про економічні, соціальні та культурні права 1966 р.;
- Міжнародному пакті про громадянські і політичні права 1966 р.;
- Конвенція про політичні права жінок 1952 р.;
- Конвенція про громадянство одруженої жінки 1957 р.;
- Конвенція про згоду на вступ у шлюб, мінімальний шлюбний вік і реєстрацію шлюбів 1962 р. та Рекомендація до неї 1965 р.;
- Декларація про захист жінок і дітей у надзвичайних обставинах і в період збройних конфліктів 1974 р.;
- Конвенція МОП про рівне винагородження чоловіків і жінок за працю рівної цінності № 1001951 р.;

- Конвенція про ліквідацію усіх форм дискримінації щодо жінок 1979 р.

Головною метою цих конвенцій є ліквідація дискримінації жінок за ознакою статі, а також надання їм рівних прав з чоловіками при вступі на державну службу, прийомі на роботу чи навчання, на рівну оплату праці тощо.

У 1967 р. була прийнята Декларація про ліквідацію дискримінації щодо жінок, текст якої був підготовлений Комісією щодо положення жінок. Значення цього міжнародно-правового документу полягало у тому, що це був перший спеціальний міжнародний акт, спрямований на ліквідацію дискримінації щодо жінок. У зв'язку з тим, що Декларація про ліквідацію дискримінації щодо жінок носила виключно рекомендаційний характер, мала лише моральну й політичну силу, не зобов'язуючи держави виконувати її положення. У 1972 р. Комісія ООН щодо становища жінок обговорила можливість розроблення міжнародного акта, який би надав Декларації 1967 року реальної сили, забезпечив виконання її положень і передбачав би ефективну процедуру її виконання. Таким актом стала Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, яка була прийнята Генеральною Асамблеєю ООН у 1979 р. [2]. Зазначена Конвенція стала новим етапом у розвитку принципу рівності прав жінок і чоловіків з урахуванням ґендерного підходу до його реалізації, який розвинув положення міжнародних пактів про права людини і перетворив їх на міжнародні стандарти. Останні передбачають необхідність особливих додаткових заходів для забезпечення рівноправ'я та захисту прав жінок, розвитку соціального становища останніх, щоб вони були спроможні реалізувати своє рівноправ'я [3].

Особливе місце серед джерел міжнародного права, що закріплюють рівність прав жінок і чоловіків займають резолюції Комісії ООН із становища жінок, яка готує рекомендації та доповіді Економічній та Соціальній Раді ООН зі сприяння правам жінок в політичній, економічній, громадянській та соціальній сферах і в галузі освіти. Конвенції і рекомендації Міжнародної організації праці та ЮНЕСКО також займають належне місце серед джерел міжнародного права, які закріплюють рівність прав чоловіків і жінок.

З 1919 р. МОП прийняло 180 конвенцій і 187 рекомендацій з широкого спектра питань у сфері праці. Більшість документів стосуються як чоловіків, так і жінок, за якими жінки користуються такими ж правами, як і чоловіки, в різних сферах.

До механізмів захисту прав жінок слід віднести проведення 4 всесвітніх конференцій ООН зі становища жінок. На даних конференціях з прав жінок були поставлені завдання, пов'язані з поліпшенням становища жінок і охороною їх прав, на період до кінця століття. За ініціативою ООН з 1976 по 1985 рік проводилося Десятиліття жінки

під девізом «Рівність, розвиток, мир», результати якого значно вплинули на укріплення і вдосконалення міжнародно-правового становища жінок. Проведенню Десятиліття передували Міжнародний рік жінки, ідею якого висунула Міжнародна демократична організація жінок на засіданні Комісії ООН із становища жінок. В рамках Десятиліття жінки Організацією Об'єднаних Націй було проведено три всевітні конференції з прав жінок — в Мехіко (Мексика) у 1975 р., в Копенгагені (Данія) у 1980 р. та у Найробі (Кенія) у 1985 р., які значною мірою сприяли появі нових міжнародних документів з прав людини, зокрема жінок.

Так, наприклад, під впливом першої конференції у Мехіко було прийнято Конвенцію про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок 1979 р., а під впливом Третьої конференції у Найробі — Конвенцію про права дитини 1989 р.

Всесвітні конференції зі становища жінок, скликані Організацією Об'єднаних Націй за останню чверть століття, допомогли поставити проблему гендерної рівності в центр уваги світової спільноти. Рішення конференцій об'єднали людей з усього світу для досягнення низки спільних цілей, виробивши ефективний план дій щодо поліпшення становища жінок в усіх сферах громадського та приватного життя. Конференції стали початком нової ери в поліпшенні становища жінок шляхом всевітнього діалогу [3].

Важливе значення для вдосконалення правового становища жінок і дітей, підвищення рівня їх міжнародно-правового захисту в загальному механізмі міжнародно-правового захисту прав людини мала IV Всесвітня конференція в Пекіні (Китай) у 1995 р., яка прийняла Платформу дій і Пекінську декларацію [4].

Значний інтерес викликали матеріали II Міжнародної конференції з прав людини у Відні (Австрія) у 1993 р., яка звернула увагу на стан дотримання прав жінок і дітей, які вперше були розглянуті як

невід'ємна складова загальних прав людини. В прийнятих на Конференції документах — Віденська декларація та Протокол дій — вперше офіційно був закріплений факт існування прав жінок і фактичного їх порушення.

Також надзвичайно важливими є рішення ОБСЄ, які спрямовано на формування і вдосконалення так званого «людського виміру ОБСЄ». Приміром, Підсумковий документ Мадридської зустрічі представників держав-учасниць ОБСЄ (від 6 вересня 1983 р.) підкреслив важливість забезпечення рівноправ'я чоловіків і жінок та їх згоду на прийняття необхідних заходів для заохочення однаково ефективної участі чоловіків та жінок в політичному, економічному, соціальному та культурному житті.

Важливим досягненням сучасного міжнародного права є створення міжнародного інституційного механізму імплементації міжнародно-правових норм в галузі захисту прав і свобод людини, у тому числі забезпечення рівності прав жінок і чоловіків; спеціальних структур, покликаних забезпечити їх реалізацію. До таких структур належать Верховний комісар ООН з прав людини; Комісія з прав людини, що діє в рамках ООН; Комітет з прав людини, створений у відповідності з положеннями Міжнародного пакту про громадянські та політичні права 1966 р.; Комітет з ліквідації дискримінації по відношенню до жінок (Конвенція 1979 р.); Комітет з прав дитини (Конвенція 1989 р.) тощо [5].

Отже, міжнародний захист прав жінок є надзвичайно актуальною проблемою сьогодення, оскільки права жінок є невід'ємною частиною прав людини, а тому і мають захищатися на відповідному рівні з цими ж правами. Одним з основних заходів спрямованих на захист прав жінок, які передбачені міжнародними договорами, є прийняття відповідного внутрішньодержавного законодавства, яке передбачає створення спеціального механізму забезпечення принципу гендерної рівності, закріплює конкретні заходи, спрямовані на реалізацію цього ж принципу.

Література

1. Статут Організації Об'єднаних Націй: Міжнародний документ від 26.06.1945 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_010
2. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_207
3. Ліщинська О. С. Четверта всевітня конференція зі становища жінок: на шляху в XXI століття / О. С. Ліщинська // Наука. Релігія. Суспільство: зб. ст. / Гол. ред. А. І. Шевченко. — Донецьк: Вид-во ППШ, 2009. — № 3. — С. 59–63.
4. Руднева О. М., Христова Г. О. Процедура контролю за виконанням державою зобов'язань згідно з Конвенцією про ліквідацію усіх форм дискримінації щодо жінок / Вісник Верховного суду України. 2006. — № 5. — С. 41.
5. Сергеева С. М. Міжнародно-правовий захист прав жінок: історія і сучасність [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://kul.kiev.ua/images/chasop/2011_3/284.pdf